

ראובן דפני על צנחני היישוב

(מתוך הרצאה בכנס היסוד להקמת המרכז להנחלת מורשת הצנחנים 29/5/95)

שני דברים בסיסיים היו שותפים לצנחני מלחמת העולם השנייה, אבל גם שני הבדלים גדולים. המשותף – הצניחה ורוח ההתנדבות. ההבדל – שאנו לא היינו יחידה לוחמת כמו חיילי צה"ל אשר מוצנחים בשעת הצורך ולמטרה מוגדרת. אנחנו צנחנו צניחה עיוורת, ולאחריה היינו צריכים להסתדר בעצמנו. יש אנשים שאומרים שהפעולה של הצנחנים במלחמת העולם השנייה היתה מיותרת, היתה מין עלה תאנה, לכסות על חוסר הפעולה. אני רוצה לדבר היום אל הקהל הזה שיש בו כאלו שזוכרים את חוסר האונים המשווע בו נמצא היישוב לפני הקמת המדינה. כל פעולה שתכננו, כל פעולה שרצינו לעשות, הייתה תלויה בחסדי בעלות הברית, בעיקר הבריטים.

כבר בשלהי 1943 היו תוכניות להגיע לאירופה ולעזור, לעודד ולארגן. הרי היו באירופה עשרות בני נוער מאורגנים בתנועות נוער והיינו בטוחים שאם נוכל להגיע אליהם נוכל גם לארגן אותם להגנה עצמית וגם לבריחה. בעיקר דיברנו על הונגריה ורומניה, אל תשכחו שהונגריה הייתה ארץ חופשית, ולא הייתה תחת כיבוש נאצי, ושם היו 750,000 יהודים, וביניהם אלפי בני נוער. ברומניה אותו מספר, אם כי הם היו משתפי-פעולה עם הנאצים, למרות שלא היה שם צבא נאצי גדול. המטרה שלנו הייתה להגיע אליהם. אבל איך?!

הרעיון הראשון היה בצוללת שתיקח ארבעה אנשים, תגיע לים האדריאטי, בלילה תעלה מעל המים ובסירת גומי תעלה את האנשים על החוף. שבועיים לפני שהייתה אמורה לצאת הפעולה לפועל, הודיעו הבריטים שהם לא יכולים לתת אפילו צוללת אחת כי הם צריכים אותן כדי לטרפד את האוניות שיביאו חיילים ותחמושת לרומל שלחם באפריקה הצפונית. אז התחילו לדבר על צניחה.

צריך לדעת שהיו שתי זרועות לבריטים, שניהלו את המלחמה: הזרוע המדינית שבראשה עמד לורד מוין, והזרוע הצבאית. הזרוע הצבאית הייתה מאוד מעוניינת בנו כדי להשתמש לצרכים שלהם להציל טייסים ונוטים שצנחו במדינות כיבוש. הזרוע המדינית התנגדה התנגדות מוחלטת מסיבות ברורות, והמשא ומתן ביניהן התחיל כבר ב-1943, וזה נמשך שנה עד שהזרוע הצבאית הייתה על העליונה, ובמרץ 1944 יצאה קבוצה ראשונה להכנות. היו שתי דרכים להגיע לארץ אויב: האחת צניחה עיוורת, שזו צניחה שלא מחכה לך אף אחד כשאתה צונח, יש לך כתובות ואתה צריך להגיע אליהן ולפעול. שלוש צניחות של צניחה עיוורת נכשלו, והצנחנים נתפסו. אז הוחלט על דרך שניה והיא להתקשר באמצעות הבריטים עם הפרטיזנים היוגוסלביים שהיו מוכנים לקבל אותנו, ולעזור לנו. יוגוסלביה הייתה ארץ אידיאלית, כי היא גובלת לכל אותן ארצות שרצינו להגיע אליהן: אוסטריה, הונגריה, בולגריה, יוון ורומניה, בעיקר להונגריה ורומניה.

ב- 14/3/44 יצאה הצניחה הקבוצה הראשונה : חנה סנש ואבא ברדיצ'ב ז"ל , יונה רוזן ואנוכי. כאשר הגענו חיכו לנו הפרטיזנים והביאו אותנו למפקדה שלהם באזור . זה היה תת קרקעי. בעוד חנה ואני יושבים איתם ומתווכחים בחדרו של המפקד , נכנס בחור צעיר ואומר שיש לו ידיעות קשות בשבילינו. הגרמנים פלשו להונגריה. אנחנו צנחנו ב-14/3/44 , והגרמנים פלשו ב-19/3/44 . זו, דרך אגב , פעם ראשונה שראיתי את חנה בוכה ואמרה : "איחרנו , איחרנו, איחרנו". כמובן שלא הרמנו ידיים ואמרנו לנסות בדרכים אחרות. הפרטיזנים העמידו לרשותנו פלוגה שלוותה אותנו בדרך של כ-300 ק"מ , שם היה עדיין הגבול בין יוגוסלביה והונגריה לא כבוש.

הסתובבנו שלושה חודשים כדי למצוא דרך לעבור, עד שערב אחד נודע לנו שבאותו ערב עברה מהונגריה קבוצה של 21 אנשים , ביניהם גם נשים. ניגשנו לקבוצה הזאת , וראינו שיש בה גם שני יהודים , קאלוש ופליישמן , ובחורה לא יהודיה בגילה של חנה , מבוגרת ממנה אולי בשנה. לקחנו ממנה את כל התעודות והחלפנו כמובן את התמונות , וחנה ישבה כ-10 ימים עם הבחורה הזו כדי ללמוד את זהותה : על המשפחה , ביה"ס , ידידותיה , איפה בלתה וכו'. כעל מיני שאלות לזכור את זהותה.

סוף סוף שכנענו את הבחורים היהודים , קאלוש ופליישמן , לחזור עם חנה בכדי לעזור לה בפעולה. היה שם עוד בחור צרפתי שרצה לחזור למחנה שבויים צרפתי כדי להגיד לשבויים שאפשר לברוח. בליל 8-9/6/44 עברה חנה את הגבול. לפני שהיא עברה בלילה בחושך , כשיריות מכל הצדדים , היא שמה לי ביד פתק ואמרה לי שאם לא תשוב שאביא זאת לחברים בשדות-ים. היא כתבה זאת בדמה (בפתק היו מילות השיר " אשרי הגפרור "). דברתי עם חנה שאני אחכה באותו המקום 3 שבועות לשמוע ממנה, ואם אחרי שלושה שבועות, אני לא מקבל ממנה כל סימן, אז ברור שקרה משהו. אני ישבתי שישה שבועות ולא שמעתי שום דבר , והיה לי ברור שקרה משהו.

לפני שמונה שנים קיבלתי טלפון מתל-אביב , מאישה שאומרת לי שיש לה קרוב בבודפשט , ושהוא אומר שהיה עם חנה כשהיא עברה את הגבול. שאלתי מה שמו והיא אמרה פיי. אמרתי לה שתגיד לקרוב שלה שהוא שקרן מדופלם , כי פיי לא עבר עם חנה , ואז היא אמרה : " רגע, רגע , שמו הקודם היה פליישמן". מייד שלחתי לו כרטיס טיסה , ויש לנו הקלטה קרוב לשש שעות.

אני בקיצור אגיד מה קרה , כי בזמן האחרון יש כל מיני פוסט-היסטוריונים ומחברי מחזות שמסוגלים להרוס כל חלקה טובה , ואני רוצה למסור לכם רק את העובדות. חנה עברה את הגבול , הסתתרה. שני הבחורים היהודים הלכו לחפש את המבריח, הוא לא היה בבית ואיך שהם חזרו עברו לידם שני גינדרמים (משטרה עוזרת) , ראו אותם ושאלו אותם מה הם עושים פה, היו להם את כל התעודות הדרושות כי לפני שבועיים הם עוד היו בהונגריה , היו להם תעודות של אנשים שחיו בבודפשט. הם שאלו אותם מה הם עושים פה , כי זה קרוב לגבול , אז הם אמרו שבאו לראות אם אפשר להביא לכאן את ההורים שלהם עד שתגמר המלחמה כי בבודפשט מפציצים האמריקנים והבריטים. הגינדרמנים אמרו שיבואו איתם בכל זאת למשטרה , הם עוד התווכחו ביניהם לשחרר אותם כי יחיבו אותם לכתוב דו"ח עם 10 עותקים , באותו זמן וללא הסבר, הוציא קאלוש אקדח וירה בעצמו . לא

צריך להיות חכם בשביל להבין שיש משהוא. לרוע המזל כשחנה , שהסתתרה, שמעה את הוריה , היא יצאה מהמסתור ואז תפשו אותה. היא עוד ניסתה לברוח אבל לא עזר והיכו אותה. תשאלו לסיום מה עשינו ? פעם בוויכוח קשה עם חנה, והיו לי הרבה ויכוחים איתה , עלה נושא חשיבות פעולותינו באירופה, במהלך המלחמה שמענו מפליטים באירופה שהשמועה על צנחנים מארץ ישראל שבאים לשחרר אותם , ולא אגיד שבגלל זה הם הלכו לכבשנים בשירה , אבל הדבר שהם ידעו לפני מותם , שמישהו ניסה.